

این مذاکرات در
خوشبینانه‌ترین حالت، و
در محاق نرفتن دوباره آن
به دلیل مسائل سیاسی،
دست کم پنج سال طول
خواهد کشید

ایران در سازمان تجارت جهانی موضوع ملی، موضع ملی و همگامی ملی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

**بعضی از همین بزرگواران
در زمانی نه چندان دور
امتیاز مخالفت انقلابی
با این سازمان امپریالیستی
را نیز از آن خود می‌دانستند
و خویشتن را از ره‌آورد های
این مخالفت
محروم نمی‌کردند**

متحده آمریکا، پس از بیست و سه بار مخالفت با پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، سرانجام در پنجم خرداد ماه سال جاری، به هنگام طرح درخواست ایران در شورای عمومی سازمان تجارت جهانی سکوت اختیار کرد و راه تصویب پذیرش ایران را هموار ساخت. به این ترتیب زمینه آغاز مذاکرات ما با شرکای تجاری مان فراهم شده است. این مذاکرات در خوشبینانه‌ترین حالت، و در محاق نرفتن دوباره آن به دلیل مسائل سیاسی، دست کم پنج سال طول خواهد کشید. وجه خوشبینانه این سخن آن است که کشورمان حداقل به اندازه یک برنامه پنج ساله فرصت دارد تا خود را مهبای سازماندهی و ورود به فرایند مراحل بعدی این عضویت نماید.

آنچه در این میان اهمیت ویژه دارد ابعاد ملی موضوع پیوستن کشورمان به سازمان تجارت جهانی است. پیشبرد هر «موضوع ملی» نیز نیازمند اختیار کردن یک «موضوع ملی» و «همدلی و همکاری و همگامی ملی» است. باید در

پذیرش ایران در سازمان تجارت جهانی بازتاب‌های در خور توجهی یافته است.

کسانی به سرعت و برای از آن خود کردن امتیاز این پیروزی به مصاحبه با رسانه‌ها پرداخته و از تلاش و کوشش‌های خود برای شکست تنها ابر قدرت جهان در این جدال به ملت گزارش داده‌اند. در خور تأمل اینکه بعضی از همین بزرگواران در زمانی نه چندان دور امتیاز مخالفت انقلابی با این سازمان امپریالیستی را نیز از آن خود می‌دانستند و خویشتن را از رهاوردهای این مخالفت محروم نمی‌کردند.

گروهی دیگر نیز که در گذشته پاست سفت کرده‌اند و از آن رهایی نمی‌یابند، بی‌توجه به تحولات امروز جهان همچنان ندای نگرانی سر داده، اخطارها و هشدارهای خود را در باره خطرات پیوستن کشورمان به این سازمان و همراه شدن با روند مقدر اقتصاد جهانی تکرار می‌کنند. اما واقعیت این است که ما اکنون در آغاز راهیم. ایالات

سوم بسیاری از سیاست‌های اقتصاد آزاد را نهادینه کرد و یا به سمت آن سوق داد. به این ترتیب تولید و صادرات کشورمان افزایش یافت و تولید ناخالص داخلی ایران در منطقه از تولید ناخالص داخلی ترکیه و عربستان نیز فراتر رفت.

بر این اساس با قاطعیت می‌توان گفت که سیاست‌های اقتصاد آزاد را در حد مقدور به اجرا در آورده‌ایم و بر پایه آن با اقتصاد جهان نیز تعامل داشته‌ایم. بسیاری از محققان در بررسی اقتصاد کشورها، شواهد متقنی از ارتباط مستقیم و تنگاتنگ میان رشد اقتصادی، آزادسازی و رشد تجارت خارجی را به دست داده‌اند.

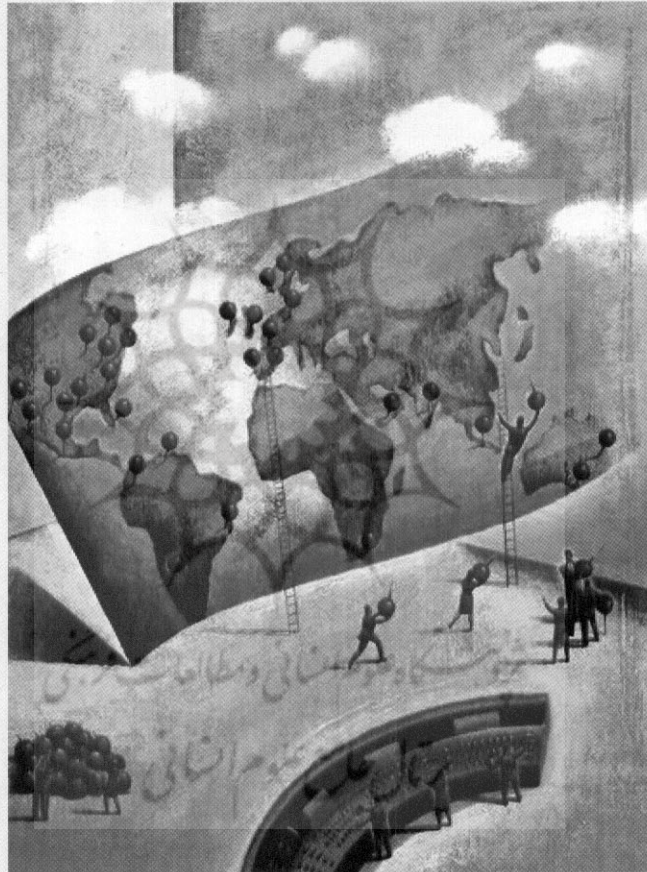
این شواهد به روشنی گویای آن است که کشورهای که ساختار اقتصاد آزاد را برگزیده و اصل تجارت آزاد را سر لوحه خود قرار داده‌اند از درجه رشد اقتصادی بالاتری نیز برخوردار شده‌اند. مانیز باید از ساختار سنتی تجارت خارجی خود دست برداریم و اجازه دهیم تولیدکنندگان کشورمان مرزهای ملی را درنوردند و به بازارهای جهانی راه یابند. توجه به چند مثال این ضرورت را آشکارتر می‌کند:

شورای همکاری خلیج فارس، در همسایگی مان، نه تنها بر اصل تجارت آزاد پای می‌فشرد، بلکه در گامی فراتر اتحادیه گمرکی را نیز به اجرا در آورده است. شورا، ایجاد پول واحد را در چشم‌انداز چند ساله خود دارد و هم‌اکنون از یکسو با اتحادیه اروپا و از سوی دیگر با کشورهای همچون هند، ژاپن و کره در حال مذاکره برای ایجاد ترتیبات تجارت آزاد است. کشورهای خاورمیانه عربی نیز میان خود تجارت آزاد برقرار کرده‌اند. برخی از کشورهای آسیای میانه نیز سازوکارهای تجارت آزاد را بین خود به اجرا در آورده‌اند. کشورهای سارک، آسیای جنوبی هم سال گذشته چنین کردند. نقش ما در این میانه چیست و چه جایگاهی برای خود تدارک دیده‌ایم؟ آیا می‌خواهیم تماشاچی باشیم یا بازیگر؟

۲- موضع سیاسی:

تصویب پذیرش ایران در چهارچوبه‌ای سیاسی میسر گردید. آمریکا در چهارچوب مذاکرات هسته‌ای ایران با نمایندگان اروپا به موافقت با عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی تن داد؛ به این امید که کشورمان در ازای این امتیاز از خواست‌های خود در موضوع فعالیت هسته‌ای عدول کند یا از اجرای بخشی از آن دست بردارد. گرچه ایران از همان آغاز بر این اصل پای فشرده است که هیچ امتیاز بزرگی نخواهد داد و به هیچ روی از حق قانونی خود در استفاده صلح آمیز از فناوری هسته‌ای چشم نخواهد پوشید، اما برای جلوگیری از هرگونه سوء تفاهم باید بار دیگر به بیان و تأکید موضع شفاف خود در این باره

حدود سه سال است درگیر مذاکرات تجاری و اقتصادی مفصلی با اتحادیه اروپا هستیم که شباهت بسیاری با مذاکره‌های پیش روی مان با سازمان تجارت جهانی دارد

ما دیگر در کنار زمین بازی و در نقش یک تماشاچی نیستیم. ما وارد بازی شده‌ایم و اگر دقت نکنیم بازنده از زمین بیرون خواهیم آمد

چهارچوب این همکاری ملی به تقسیم کار پرداخت و خود را با مقتضیات آن هماهنگ ساخت. در این نوشتار از سه وجه به بررسی مختصر ابعاد موضع ملی موضوع پرداخته شده است:

۱- اصل ارتباط با سازمان تجارت جهانی و تعامل با اقتصاد جهانی:

در این خصوص باید به دو نکته اشاره کرد: نخست اینکه دیگر زمان بحث در باره پیوستن یا نیوستن کشورمان به سازمان تجارت جهانی سپری شده است. ما دیگر در کنار زمین بازی و در نقش یک تماشاچی نیستیم. ما وارد بازی شده‌ایم و اگر دقت نکنیم بازنده از زمین بیرون خواهیم آمد.

اکنون پرسش مهم چگونگی پیوستن به این سازمان و تحقق مقتضیات و شرایط آن است. دقیق‌تر بگوییم باید از پرداختن به بحث‌های کلی و عمومی در این باره دست شست و به جزئیات فنی کار هر بخش و زیر بخش پرداخت. برای مثال، می‌دانیم که میانگین تعرفه‌های صنعتی کشور در ده سال قبل بسیار بالا و حدود ۷۵ درصد بود. امروز، میانگین این تعرفه به حدود ۲۴ درصد کاهش یافته است. در این میان تعرفه ۶۰ درصد از اقلام صنعتی نیز کمتر از ۱۵ درصد است. حال جای طرح پرسش‌هایی از این گونه است:

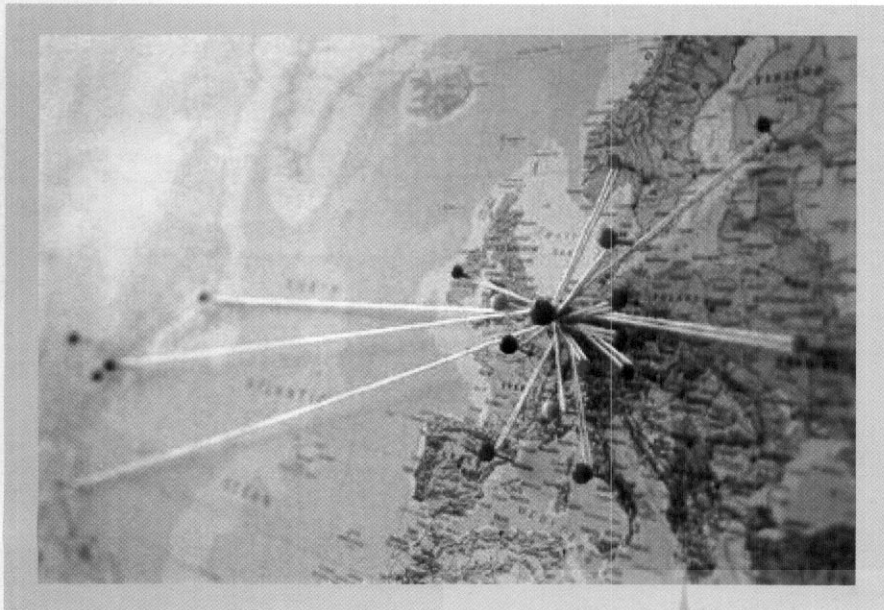
- با توجه به افزایش تولید و صادرات صنعتی در این مدت، آیا کاهش تدریجی تعرفه‌ها اقدامی مثبت بوده است یا منفی؟
- اگر درصدد ادامه همین روند باشیم یا چه آهنگی باید گام‌های خود را برداریم؟
- در کدام بخش‌ها باید آهسته‌تر و در کدام بخش‌ها می‌توان سریع‌تر حرکت کرد؟

● و ...

اکنون، که پس از ۹ سال درخواست عضویت کشورمان در سازمان تجارت جهانی به تصویب رسیده، باید به برنامه‌ریزی و طرح علمی، معین و مشخص مباحث همت گمارد.

نکته دوم، باید درباره این پرسش تعمق کرد: آیا به راستی تاکنون ایران در تعامل با اقتصاد جهانی نبوده است که نگران آنیم. با اندک دقت در روند اقتصاد کشورمان در دوره ۱۵ ساله پس از جنگ درمی‌یابیم که سیاست‌های اقتصاد آزاد همواره در ایران به اجرا در آمده است.

در نخستین برنامه توسعه اقتصادی اجتماعی، سیاست‌های تعدیل اقتصادی با شعارهایی همچون کاستن از تعدد نرخ ارز و یکسان‌سازی آن، کاهش کسر بودجه، تعدیل قیمت‌ها و یارانه‌ها، خصوصی‌سازی و استفاده از سرمایه خارجی و نظایر آن در دستور کار قرار گرفت. در ادامه این روند، اصلاحات ساختاری - اقتصادی در برنامه

گرچه ایران از همان آغاز بر این اصل پای فشرده است که در مذاکرات هسته‌ای هیچ امتیاز بزرگی نخواهد داد اما برای جلوگیری از هرگونه سوء تفاهم باید بار دیگر به بیان و تأکید موضع شفاف خود بپردازیم

هنگام بحث در موضوع خریدهای دولتی لاجرم مباحث وزارتخانه‌های نفت، نیرو، بهداشت و نظایر آن‌ها نیز مطرح می‌شود.

همچنان که پیش از این در یکی از مقاله‌های ماهنامه روند اقتصاد بدان پرداختیم، ادغام دو وزارتخانه صنایع و معادن با وزارت بازرگانی زمینه مشارکت فعال تر آن‌ها را در مذاکرات مهم پیشروی تقویت می‌کند.

به هر روی ایجاد یک شورای راهبری عالی در سطح معاون اول رئیس جمهور همراه با یک گروه قوی می‌تواند به ما در رسیدن به مقصود کمک کند. اعضای گروه مذاکره کننده با اتحادیه اروپا می‌توانند پیکره اصلی این گروه را تشکیل دهند.

حاصل کلام اینکه اکنون زمان آن است همه دست به دست یکدیگر دهیم و موضعی ملی در این موضوع ملی اتخاذ کنیم. باید با درک نیازها و مقتضیات زمان به طرح پرسش‌های مناسب بپردازیم و در این اندیشه کنیم چگونه می‌توان از چالش‌های پیش رو فرصت ساخت. ●

محمد حسین عادل
نخند خرداد ماه ۱۳۸۴

نهادی نمونه و کارآمد است بهره گرفت. در سازماندهی این مذاکرات همه دستگاه‌های ذیربط حضور دارند. در عین حال به دلیل ماهیت سیاسی مذاکرات وزارت خارجه مسؤلیت راهبری آن را بر عهده دارد. خوشبختانه همه اعضای گروه مذاکره کننده نیز اذعان دارند که وزارت خارجه به خوبی از عهده وظیفه هماهنگی خود برآمده است. دوم، در سازماندهی مذاکرات باید به چند موضوع توجه کرد:

ماهیت سیاسی مذاکرات، لزوم به کارگیری فن مذاکرات در تبادل امتیازات و نیز ارتباط فنی مذاکرات با کل ساختار اقتصادی در پرتو مشارکت همه بخش‌های اقتصادی کشور در آن. این ویژگی‌ها گرچه راهبری مذاکرات از سوی وزارت خارجه را ضروری می‌سازند، اما نیازمند حضور قوی و راهبری فنی و اقتصادی از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز هست.

باید توجه داشت مذاکره با سازمان تجارت جهانی یک مذاکره تجاری نیست، بلکه مذاکره‌ای است درباره آینده کشور در عرصه‌های صنعت، معدن، کشاورزی و خدماتی از قبیل بانکداری، بیمه، ارتباطات، حمل و نقل و ... به

بپردازیم.

بی تردید اروپائی‌ها در مذاکرات آینده، از جانب خود و دولت آمریکا، امتیازاتی را در مسائل هسته‌ای مطالبه خواهند کرد. البته آن‌ها به خوبی واقفند که دادن امتیاز عضویت در سازمان تجارت جهانی در ازای چشم‌پوشی ایران از حقوق هسته‌ای خود بسان معامله موش با شیر و امری ناممکن است. اما پای فشردن و تأکید ما بر مواضع اصولی مان مانع از بروز شائبه در دور آتی مذاکرات می‌شود.

در عین حال باید در اندیشه اقدام متناسب و اتخاذ رفتار مسؤله‌گرا در کشورمان در پاسخ به موضع ایالات متحده باشیم. گرچه هنوز بسیار زود است که تغییر موضع آمریکا را در سازمان تجارت جهانی نوعی تغییر بنیادین رویکرد آن کشور نسبت به ایران تلقی کنیم، اما قاعده مناسبات بین‌المللی از ما می‌خواهد که در این باره موضعی هم‌وزن و متناسب اتخاذ کنیم. این کار نه تنها از شدت فشار بر کشورمان در مذاکرات آتی می‌کاهد، بلکه تصویری معقول و مدبرانه از ما در جهان ارائه خواهد داد. ما باید نشان دهیم که تفاوت میان رفتار خصمانه و غیر خصمانه را می‌دانیم و متناسب با هر یک عمل می‌کنیم.

۴- سازماندهی مذاکرات:

با پذیرش عضویت کشورمان در سازمان تجارت جهانی، بی شک در سال‌های آینده فرایندی از مذاکرات پی‌درپی و پیچیده را پیش روی داریم که مسیر آینده اقتصاد کشورمان را رقم خواهد زد. بنابراین لازم است از هم‌اکنون در فکر سازماندهی مناسب این مذاکرات باشیم. در این خصوص نیز باید به دو نکته توجه کرد:

اول، حدود سه سال است که کشورمان درگیر مذاکرات تجاری و اقتصادی مفصلی با اتحادیه اروپاست. این مذاکرات شباهت بسیاری با مذاکره‌های پیش‌روی مان با گروه‌های سازمان تجارت جهانی دارد؛ چندان که حتی در مقطعی می‌تواند جانشین مذاکرات اصلی ما با اروپا در چهارچوب سازمان تجارت جهانی شود. متقابلاً برخی از توافق‌ها با اروپا نیز می‌تواند ما را از پیشبرد بحث مشابه در سازمان تجارت جهانی بی‌نیاز کند.

به این ترتیب تجربه به دست آمده در مذاکرات هسته‌ای بسیار گرانبهاست و می‌توانیم راهبرد خود را بر اساس آنچه تاکنون به دست آورده‌ایم، طراحی کنیم. برای مثال مذاکرات در باره موافقت‌نامه تجارت و همکاری با اروپا تاکنون پیشرفت مناسبی داشته، در موضوع تعرفه‌ها مذاکرات مفصل و جدی صورت گرفته، بحث در زمینه همکاری گمرکی و چگونگی ارزش‌گذاری اقلام واردات و صادرات در آستانه برخی تفاهم‌های کلی است، در باره سند موانع فنی تجارت و در موضوعاتی همچون مبارزه با پول‌شویی، تعرفه‌های کشاورزی و نیز محصولات فرآوری شده کشاورزی، حقوق مالکیت معنوی، خریدهای دولتی، خدمات بیمه، بانک و ارتباطات تبادل نظر و مواضع طرفین تبیین شده است.

در واقع ما تجربه یک دور کامل از مذاکره تجاری با بزرگترین شریک تجاری مان را اندوخته داریم. باید این تجربه را ارج نهاد و از سازمان اداره کننده این مذاکرات که

موسسه تحقیقاتی روند اقتصاد

روند اقتصاد، موسسه فرهنگی و خصوصی است که در حوزه اقتصاد بین الملل، مطالعات تحلیلی و راهبردی ارائه می‌کند. گروهی از زبده‌ترین اساتید و مدیران تحصیلکرده با تجربیات ارزنده در بخش دولتی و خصوصی جزو امتیازات برجسته موسسه به‌شمار می‌آید. موسسه همچنین از یک شبکه بین المللی متخصصین پژوهشگر برخوردار است. موسسه با امکانات و ظرفیت خود تحلیلهای مستند، معتبر و روزآمدی درباره اقتصاد ایران، منطقه و جهان در حوزه‌های مختلف، سرمایه‌گذاری، امور مالی و فاینانس، انرژی، فن آوری اطلاعات، توسعه صنعتی و تدوین راهبرد فعالیت‌های اقتصادی ارائه می‌کند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

THE ECONOMIC TRENDS

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از جام جم
ساختمان جم، شماره ۱۴۷۹، طبقه ۶ واحد ۲
کدپستی: ۱۹۶۶۸۴۳۱۱۶
تلفن: ۲۰۱۲۵۵۰
فاکس: ۲۰۱۹۷۳۵